

Fecr Yayınları: 376

İSLAM EĞİTİM TARİHİNDE ÇOCUKLARA KUR'AN ÖĞRETİMİ

Dr. Kasım KOCAMAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

1. Baskı: Eylül 2020

ISBN: 978-625-7879-18-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**İSLAM EĞİTİM TARİHİNDE
ÇOCUKLARA
KUR'AN ÖĞRETİMİ**

Dr. Kasım KOCAMAN

Ankara 2020

Kasım KOCAMAN

1974 yılında Kocaeli'nin Kandıra ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Kocaeli; ortaöğrenimini Sakarya'da tamamladı. 1999 yılında Ankara Ü. İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Yüksek lisansını Sakarya Üniversitesi; doktorasını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 2001 ile 2013 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığında vaiz ve müftü olarak görev yaptı. 2006 yılında DİB Pendik-Haseki Eğitim Merkezinde uzun süreli hizmet içi eğitim kursunu tamamladı. 2013 yılından 2019'a kadar Dumlupınar Ü. İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaptı. Halen Kütahya Dumlupınar Ü. İslami İlimler Fakültesi Felsefe Din Bilimleri Bölümünde öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

İthaf

*Bu çalışmayı,
eğitim ve öğretimimde
emeđi geçenlere ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	9
ÖN SÖZ	11
GİRİŞ.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAM EĞİTİM TARİHİNDE ÇOCUK ve EĞİTİMİ	21
1.1. İSLAM GELENEĞİNDE ÇOCUK	21
1.2. İSLAM EĞİTİM TARİHİNDE ÇOCUK EĞİTİMİ.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARA KUR'AN ÖĞRETİMİ, NEDENLERİ ve YAKLAŞIMLARI	39
2.1. ÇOCUKLARA KUR'AN ÖĞRETİMİ	39
2.2. ÇOCUKLARA KUR'AN ÖĞRETMENİN NEDENLERİ	45
2.2.1. Çocuklara Kur'an Öğretimiyle İlgili Yerleşmiş Bir Geleneğin Olması	46
2.2.2. Kur'an Öğrenim ve Öğretiminin Sevap Kazandırması	47
2.2.3. Kur'an Tilavetinin Namazın Rükûlarından Biri Olması	49
2.2.4. Kur'an'ı Öğrenmenin Temel Eğitimin En Önemli Unsuru Kabuledilmesi	50
2.2.5. Kur'an'ın Bütün Bilgilerin Kaynağı Kabul Edilmesi	53
2.2.6. Çocukluğun Kur'an'ı Öğrenmeye En Elverişli Dönem Olduğu Düşüncesi	54
2.2.7. Kur'an Okumanın Bir İbadet Olması	56
2.3. ÇOCUKLARA KUR'AN ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIMLAR	57
2.3.1. Sadece Kur'an Öğretimine Yer Verilmesi	58
2.3.2. Kur'an'la Birlikte Diğer Bilgilerin Öğretilmesi	61
2.3.3. Çocuklara Kur'an Öğretimine Erken Yaşta Başlanılmaması	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN ÖĞRETMENLİĞİ ve ÖĞRETİMİN YAPILDIĞI

MEKÂNLAR.....	67
3.1. KUR'AN ÖĞRETMENLEĞİ.....	67
3.2. KUR'AN ÖĞRETİMİNDE ÜCRET MESELESİ	74
3.2.1. Ücret Ödenmesi.....	76
3.2.2. Hediye Verilmesi	78
3.3. KUR'AN ÖĞRETİM MEKÂN LARI.....	80
3.3.1. Mescid ve Camiler	80
3.3.2. Küttab/Mekteb.....	82
3.3.3. Dâru'l-kurrâ.....	92
3.3.4. Evler ya da Özel Mahaller.....	94

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ ve ÖĞRETİM SÜRECİNDE

GERÇEKLEŞTİRİLEN MERASİMLER	99
4.1. ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	99
4.2. ÖĞRETİM SÜRECİNDEKİ MERASİMLER	121
4.2.1. Âmin Alayı ve Bed-î Besmele Töreni	123
4.2. 2. Ferğaba Çıkma Etkinliği	130
4.2. 3. Hatim Merasimi.....	132
4.2.4. Ramazan Alayı	134
4.2.5. Hafızlık Merasimi	135
SONUÇ.....	139
KAYNAKÇA	149
DİZİN.....	161

KISALTMALAR

b.	: bin
çev.	: çeviren
ÇOKAUM	: Ankara Üniversitesi Çocuk Araştırma ve Uygulama Merkezi
DEM	: Değerler Eğitimi Merkezi
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
edit.	: Editör
haz.	: hazırlayan
H.z.	: Hazreti
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
nşr.	: Neşr eden
ö.	: Ölüm
s.	: Sayfa
şrh.	: Şerh eden
t.y.	: tarih yok
tah.	: Tahkik
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trc.	: tercüme eden
y.y.	: yayın yeri yok

ÖN SÖZ

Kur'an, İslâm'ın temel öğretilerini barındıran kutsal bir kitaptır. Ona inananlar inanç, tutum ve davranışlarını onun belirlemiş olduğu değerler doğrultusunda şekillendirme çabasında olmuşlardır. Bu çaba ise bir eğitim etkinliğini de ifade etmektedir. Bu eğitim faaliyetinde Kur'an hem eğitime kaynaklık etmiş hem de eğitimin konusu olmuştur. Tüm Müslüman toplumlar, tarih boyunca Kur'an'a göre eğitim vermişler ve de Kur'an'ın öğretimini yapmışlardır. Bu öğretim genel olarak yüzünden okumayı öğrenme, hafızlık eğitimi ve tefsir ilmi şeklinde gerçekleşmiştir. Bir başka ifadeyle Kur'an eğitiminin hedefinde yakın, orta ve uzun vadede okuma, ezberleme ve anlama kazanımları yer almıştır.

Kur'an öğretiminin, ilk aşaması olan yüzünden okumayı öğrenme, tarihi süreçte bütün müslüman toplumların, çocukların temel eğitiminde mutlaka yer verdikleri bir husus olmuştur. Çocukluk çağında verilen temel eğitimin merkezinde Kur'an yer almıştır. Kur'an, tüm ilimlerin temeli ve kaynağı kabul edildiğinden, çocukluk döneminde verilen temel eğitimin vazgeçilemez öğrenme alanı görülmüştür. Kur'an'ı hıfz etmek yani baştan sonuna kadar ezberlemek de yine çocukluk döneminde tamamlanması gereken bir eğitim faaliyeti olarak değerlendirilmiştir. Çocukluk sonrası, ileri seviyedeki eğitim için Kur'an'ı okuma ve ezberleme çok önemli değer sayılmıştır.

İslam eğitim tarihi bağlamında çocuklara Kur'an öğretimi ile ilgili her hangi müstakil bir eserin olmaması bizi böyle bir çalışmayı yapmaya sevk eden en önemli hususlardan biridir. Çok farklı kaynaklar taranarak, yüzeysel ve dağınık bir şekilde

bulunan bilgiler derlenip toparlanarak, zaman zaman değerlendirilmelerde bulunularak konu bir bütün halinde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda eser dört bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde İslam geleneğinde çocuk kavramı ve çocuk eğitiminin mahiyeti genel hatlarıyla ele alınmıştır. İkinci bölümde İslam eğitim tarihinde çocuklara Kur'an öğretimi, bunun nedenleri ve bu konudaki yaklaşımlar irdelenmiştir. Üçüncü bölümde çocuklara Kur'an öğretmenliği, bunun karşılığında ücret alınıp alınmaması ve Kur'an eğitiminin yapıldığı kurumlara ve mekânlara değinilmiştir. Dördüncü bölümde ise Kur'an öğretimi bağlamında kullanılan yöntem ve teknikler ile bu süreçte gerçekleştirilen merasimler veya törenlere yer verilmiştir.

Çalışmanın kaynak gösterimi ve kaynakçasında İSAM kaynak gösterme kurallarına uyulmaya çalışılmıştır.

Okumak ve anlamak zaman ve çaba gerektirdiği gibi yazmak ise daha fazla zaman, çaba, sabır ve destek isteyen bir ameliyedir. Bu manada yaptığımız çalışmaya zaman ayırarak baştan sona okuyup eleştiri ve önerileriyle katkıda bulunan değerli dostlarım Doç. Dr. Hamza AKTAŞ, Doç. Dr. Harun ÇAĞLAYAN ve Öğr. Gör. Hayati SAKALLIOĞLU'na teşekkürü bir borç biliyorum. Her zaman desteğini ve sabrını benden esirgemeyerek her türlü övgüyü hak eden eşime kalbi şükranlarımı sunuyorum. Bana varlıklarıyla manevi destek olan sevgili evlatlarım Ahmet Asım, Alperen ve Zehra'yı da burada yâd etmek isterim.

Kasım KOCAMAN
İzmit- Kocaeli 2020